

Brüssel, 11. detsember 2008
S407/08

Euroopa julgeolekustrateegia rakendamise aruanne

- Julgeoleku tagamine muutuv maailmas -

Kokkuvõte

Viis aastat pärast Euroopa julgeolekustrateegia vastuvõtmist on Euroopa Liidu kohustused suuremad kui kunagi varem.

EL on jätkuvalt stabiilsuse tagaja. Laienemisega on demokraatia ja jõukus levinud üle kogu meie mandri. Balkani riikide olukord on paranemas. Meie naabruspoliitikaga on loodud tugev lõuna- ja idapartnerlussuhete raamistik, millel on liidus nüüd uus mõõde Vahemere Liidu ja idapartnerluse jaoks. ELil on alates 2003. aastast olnud oluline üha suurem roll kriiside ja konfliktide käsitlemisel näiteks sellistes riikides nagu Afganistan või Gruusia.

Ometi seisab Euroopa kakskümmend aastat pärast külma sõda silmitsi üha keerulisemate ohtude ja väljakutsetega.

Lahendamata on konfliktid Lähis-Idas ja mujal maailmas, samal ajal puhkevad muud konfliktid isegi meie enda naaberriikides. Riigiparaadi nõrkus mõjutab meie julgeolekut kuritegevuse, ebaseadusliku sisserände ja kõige viimasel ajal piraatluse kaudu. Terrorismi ja organiseeritud kuritegevuse arenguga on kaasnenud uued ohud, sealhulgas meie enda ühiskonna sees. Iraani tuumaprogramm on olulisel määral edasiarenenud ning ohustab piirkonna stabiilsust ja kogu tuumarelva leviku tõkestamise süsteemi.

Üleilmastumine on toonud endaga kaasa uusi võimalusi. Suur majanduskasv arengumaades ja eelkõige Hiinas on aidanud miljonitel inimestel vaesusest vabaneda. Ent üleilmastumine on muutnud ohud keerulisemaks ja omavahel seotuks. Kõige haavatavamad on meie ühiskonna peamised sõlmed, nagu infosüsteemid ja energiavarustus. Üleilmne soojenemine ja keskkonnaseisundi halvenemine muudavad meie planeedi üldpilti. Lisaks kiirendab üleilmastumine muutusi jõudude vahekorras ja toob esile erinevused väärtushinnangutes. Hiljutine finantsturgudel valitsev segadus on raputanud nii arenenud riike kui ka arengumaid.

Euroopa on võimeline kõnealuste uute väljakutsetega toime tulema, nagu me oleme seda teinud varem.

Kasutades ainulaadselt palju erinevaid vahendeid, aitab EL juba praegu kaasa turvalisema maailma tagamisele. Oleme teinud tööd inimeste julgeoleku suurendamiseks, vähendades vaesust ja ebavõrdsust, edendades head valitsemistava ja inimõigusi, toetades arengut ning tegeledes konfliktide ja ebakindluse algpõhjustega. EL jääb abivajavate riikide suurimaks abiandjaks. Püsiva stabiilsuse tagamine eeldab pikaajaliste kohustuste võtmist.

Viimasel kümnendil on meie ühise välis- ja julgeolekupoliitika lahutamatuks osaks oleva Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika kogemused ja suutlikkus suurenenud, kriisipiirkondadesse on lähetatud üle 20 missiooni, mis hõlmavad muu hulgas tsunamijärgset rahutagamist Acehis ja pagulaste kaitsmist Tšaadis.

Nimetatud saavutused on Euroopale omase välis- ja julgeolekupoliitika suhtes võetud lähenemisviisi tulemused. Ent me ei saa endale lubada enesega rahulolu. Meie julgeoleku tagamiseks ja meie kodanike ootuste täitmiseks peame olema valmis sündmusi kujundama. See tähendab meie mõtteviisi muutmist strateegilisemaks ning meie tõhususe ja nähtavuse suurendamist kogu maailmas. Oleme kõige edukamad, kui tegutseme õigeaegselt ja ühtselt, asjakohaste võimete ja üldsuse püsival toetusel.

Kestvad lahendused konfliktidele peavad ühendama kõiki piirkondlikke osalejaid, kellel on ühine huvi tagada rahu. Suveräänsed valitsused peavad vastutama oma tegevuse tagajärgede eest ning jagama vastutust seoses oma elanikkonna kaitsmisega genotsiidi, sõjakuritegude, etnilise puhastuse ja inimsusevastaste kuritegude eest.

Oluline on, et riigid järgiksid ÜRO põhikirja aluspõhimõtteid ning OSCE põhimõtteid ja kohustusi. Peame selgelt kinnitama, et riikide suveräänsuse, iseseisvuse ja territoriaalse terviklikkuse austamise ning vaidluste rahumeelse lahendamise osas me järeleandmisi ei tee. Ähvardamist või sõjalise jõu kasutamist territoriaalküsimuste lahendamiseks ei tohi lubada mitte kusagil.

Üleilmsel tasandil peab Euroopa juhtima mitmepoolsusel põhineva korra uuendamist. ÜRO on rahvusvahelise süsteemi tipus. Kõik, mis EL on teinud julgeoleku valdkonnas, on olnud seotud ÜRO eesmärkidega. Meil on ainulaadne võimalus uuendada mitmepoolsust, tehes koostööd USAga ja meie partneritega kogu maailmas. Euroopa jaoks jääb transatlantiline partnerlus asendamatuks põhialuseks, mis rajaneb ühisel ajalool ja vastutusel. EL ja NATO peavad süvendama oma strateegilist partnerlust, et teha kriisiohjamisel paremat koostööd.

EL on teinud viimasel viiel aastal märkimisväärsed edusamme. Meid tunnustatakse olulise osalejana parema maailma loomisel. Ent vaatamata kõikidele saavutustele tuleb Euroopa julgeolekustrateegiaga veel tööd teha. Kogu meie potentsiaali realiseerimiseks peame olema veelgi *võimekamad, ühtsemad ja aktiivsemad.*

Sissejuhatus

Euroopa Ülemkogu võttis Euroopa julgeolekustrateegia vastu 2003. aasta detsembris. Esmakordselt kehtestati selles põhimõtted ja seati selged eesmärgid ELi julgeolekuhuvide edendamiseks meie põhiväärtuste alusel. Strateegia lähenemisviis on laiaulatuslik ja see on jätkuvalt täielikult asjakohane.

Käesolev aruanne ei asenda Euroopa julgeolekustrateegiat, vaid tugevdab seda. Aruanne annab võimaluse uurida, kuidas oleme tegelikult toime tulnud ja mida saaks teha rakendamise parandamiseks.

I. ÜLEILMSED VÄLJAKUTSED JA PEAMISED OHUD

Euroopa julgeolekustrateegias on määratud kindlaks mitmed erinevad ohud ja väljakutsed meie julgeolekuhuvidele. Viis aastat hiljem ei ole need veel kadunud: mõned on võimendunud ja muutunud veelgi keerulisemaks.

Massihävitusrelvade levik

Euroopa julgeolekustrateegias tõdeti, et massihävitusrelvade levik nii terroristide hulgas kui ka riikides on ELi julgeolekule suurim võimalik oht. Nimetatud oht on viimasel viiel aastal suurenenud, pingestades mitmepoolset raamistikku. Liibüa on oma massihävitusrelvade programmi lõpetanud, ent Iraan ja samuti Põhja-Korea peavad rahvusvahelise üldsuse usalduse veel saavutama. Tsiiviilotstarbel tuumaenergia kasutamise tõenäolise taaselavnemisega tulevastel kümnenditel kaasnevad samuti väljakutsed tuumarelva leviku tõkestamise süsteemile, kui tuumaenergia kasutamise suhtes ei kehtestata asjakohaseid kaitsemeetmeid.

EL on 2003. aastal vastu võetud massihävitusrelvade tõkestamise strateegia alusel tegutsenud väga aktiivselt rahvusvahelistel foorumitel ning olnud samuti esireas rahvusvaheliste jõupingutuste tegemisel Iraani tuumaprogrammi käsitlemiseks. Strateegias rõhutatakse ennetamist, sealhulgas tehes tööd ÜRO ja mitmepoolsete lepingute alusel, tegutsedes peamise abiandjana ning tehes koostööd kolmandate riikide ja piirkondlike organisatsioonidega, et suurendada nende võimet tõkestada massihävitusrelvade levikut.

Peaksime jätkama kõnealust lähenemisviisi poliitiliste ja finantsmeetmete abil. Tuumarelva leviku tõkestamise lepingu 2010. aasta konverentsi õnnestumine on oluline eelkõige tuumarelva leviku tõkestamise režiimi tugevdamise seisukohast. Püüame tagada tasakaalustatud, tõhusal ja konkreetsetel viisil, et nimetatud konverentsil uuritaks võimalusi suurendada massihävitusrelvade leviku tõkestamiseks tehtavaid jõupingutusi, edendada desarmeerimist ja tagada tuumaenergia rahuotstarbelise kasutamise vastutustundlik arendamine riikides, kes seda soovivad teha.

Samuti on vaja teha rohkem tööd konkreetsete küsimustega, sealhulgas järgmistega: ELi toetus tuumkütusetsükli suhtes võetavale mitmepoolsele lähenemisviisile; massihävitusrelvade leviku rahastamise tõkestamine; bio-ohutuse ja bio-julgeoleku meetmed; massihävitusrelvade kandevahendite, eelkõige ballistiliste raketite leviku tõkestamine. Tuleks alustada läbirääkimisi mitmepoolse lepingu üle, millega keelustatakse tuumarelvade jaoks lõhustuvate materjalide tootmine.

Terrorism ja organiseeritud kuritegevus

Terrorism Euroopas ja kogu maailmas on endiselt suureks ohuks meie elule. Madridis ja Londonis on toimunud terrorirünnakud, samal ajal kui mujal on need nurjunud, ning meie mandril on riikides endis tekkinud rühmitustel üha suurem roll. Organiseeritud kuritegevus ohustab jätkuvalt meie ühiskonda, sealhulgas uimasti- ja inimkaubandus, relvaäri, rahvusvahelised pettused ja rahapesu.

EL on alates 2003. aastast teinud mõlema käsitlemisel edusamme, võttes 2004. aasta Haagi programmi kohaselt liidusiseselt lisameetmeid ning töötades välja uue justiits- ja siseküsimumste välist mõõdet käsitleva strateegia, mis võeti vastu 2005. aastal. Need on hõlbustanud piiriüleste uurimistoimingute läbiviimist ja süüdistuse esitamise koordineerimist. ELi terrorismivastase võitluse strateegia, mis võeti samuti vastu 2005. aastal, põhineb inimõiguste ja rahvusvahelise õiguse austamisel. Selles on järgitud neljasambalist lähenemisviisi: radikaliseerumise ja terroristlikesse rühmitustesse uute liikmete värbamise vältimine ning neid põhjustavad tegurid; võimalike sihtmärkide kaitse; terroristide jälitamine; ning terrorirünnakute järelkajadele reageerimine. Ehkki kesksel kohal on siseriiklik tegevus, on terrorismivastase tegevuse koordinaatori nimetamine Euroopa tasandil olnud tähtis samm.

Oleme ELis teinud palju, et kaitsta oma ühiskonda terrorismi eest. Peaksime tugevdama eelkõige keemilisi, radioloogilisi, bioloogilisi ja tuumamaterjale kasutades läbiviidud ulatusliku terrorirünnaku käsitlemise koordineerimiskorda selliste kehtivate sätete alusel nagu kriiside koordineerimiskord ja kodanikukaitse mehhanism. Koos tõhusa ja laiaulatusliku ELi poliitikaga, mis käsitleb teabevahetust, võttes nõuetekohaselt arvesse isikuandmeid, tuleb jätkata tööd terrorismi rahastamise küsimusega.

Samuti tuleb teha rohkem tööd radikaliseerumise ja terroristide värbamise tõkestamiseks, tegeledes äärmuslike ideoloogiate ja diskrimineerimise vastase võitlusega. Tähtis roll on kultuuridevahelisel dialoogil sellistel foorumitel nagu tsivilisatsioonide liit.

Organiseeritud kuritegevuse osas tuleks tihendada olemasolevaid partnerlusi naaberriikide ja võtmepartneritega, pöörates tähelepanu inimeste liikumisele ning politsei- ja õigusalasale koostööle. Oluline on rakendada olemaolevaid ÜRO vahendeid. Peaksime veelgi tugevdama terrorismivastast partnerlust USAga, sealhulgas andmevahetuse ja -kaitse valdkonnas. Samuti peaksime tugevdama meie Lõuna-Aasia ja Aafrika partnerite ning meie lõunapoolsete naaberriikide võimeid. EL peaks toetama mitmepoolseid jõupingutusi peamiselt ÜROs.

Peaksime parandama sisemise ja välise mõõtme ühendamise viise. Erinevates asutustes on siseriiklikul ja Euroopa tasandil vaja paremat koordineerimist, läbipaistvust ja paindlikkust. Seda mainiti juba viis aastat tagasi Euroopa julgeolekustrateegias. Edusammud on olnud aeglased ja mittetäielikud.

Küberturve

Kaasaegsed majandused tuginevad suurel määral elutähtsatele infrastruktuuridele, sealhulgas transpordile, sidele ja energiavarustusele, ent samuti internetile. 2006. aastal vastu võetud ELi strateegias turvalise infoühiskonna kohta on käsitletud internetipõhist kuritegevust. Ent rünnakud erasektori või valitsussektori IT-süsteemidele ELi liikmesriikides on andnud sellele uue mõõtme, milleks on uus võimalik majandus-, poliitiline või sõjaline relv.

Kõnealuses valdkonnas on vaja teha veel tööd, uurida ELi tervikliku lähenemisviisi kujundamist, suurendada teadlikkust ja edendada rahvusvahelist koostööd.

Energiavarustuse kindlus

Viimasel viiel aastal on suurenenud mure energiaallikatest sõltuvuse üle. Tootmise vähenemine Euroopas tähendab seda, et aastaks 2030 tuleb kuni 75 % Euroopas tarbitavast naftast ja gaasist importida. Tärned tulevad piiratud arvust riikidest, kelle hulgast paljudel on probleeme stabiilsusega. Seetõttu seisame silmitsi rea julgeolekualaste probleemidega, mis eeldavad kõikide liikmesriikide vastutust ja solidaarsust.

Meie vastuseks peab olema ELi energiapoliitika, milles on ühendatud väline ja sisemine mõõde. Kõrge esindaja ja komisjoni 2006. aasta juuni ühisaruandes esitatakse peamised elemendid. Euroopasiseselt on meil vaja ühtsemat energiaturgu, mis – pöörates erilist tähelepanu kõige isoleeritumatele riikidele – on omavahel suuremal määral ühendatud, ning kriisimehhanisme energiavarustuse ajutise katkemisega toimetulemiseks.

Oluline on kütuste, tarneallikate ja transiiditeede suurem mitmekesistamine, nagu ka hea valitsemistava, õigusriigi põhimõtte austamine ja investeerimine energiaallikaid käsutavatesse riikidesse. ELi poliitika toetab selliseid eesmärke Kesk-Aasia, Kaukasuse ja Aafrikaga tehtava koostöö ning idapartnerluse ja Vahemere Liidu kaudu. Energia on oluline tegur ELi ja Venemaa vahelistes suhetes. Meie poliitika peaks käsitlema transiiditeid, kaasa arvatud transiiti Türgi ja Ukraina kaudu. Peaksime koos oma partneritega, sealhulgas Hiina, India, Jaapani ja USAga edendama taastuvate energiaallikate kasutamist, vähe süsihappegaasi tekitavaid tehnoloogiaid ja energiatõhusust ning läbipaistvaid ja hästi reguleeritud üleilmseid turgusid.

Kliimamuutus

2003. aasta Euroopa julgeolekustrateegias juba mainiti kliimamuutuse mõju julgeolekule. Viis aastat hiljem on see muutnud veelgi olulisemaks. Kõrge esindaja ja komisjon esitasid 2008. aasta märtsis Euroopa Ülemkogule aruande, milles kirjeldati kliimamuutust kui „ohu mitmekordistajat”. Loodusõnnetused, keskkonna halvenemine ja konkurents ressurside pärast teravdavad konflikte eelkõige olukorras, mida iseloomustab vaesus ja rahvastiku kasv ning millel on humanitaar-, tervise-, poliitilised ja julgeolekutagajärjed, sealhulgas rände suurenemine. Kliimamuutused võivad samuti põhjustada vaidlusi kaubateede, merepiirkondade ja varem kättesaamatute ressurside üle.

Oleme suurendanud oma konfliktide vältimise ja kriisiohjamise võimet, ent meil on vaja parandada analüüsi ja varajase hoiatamise võimet. EL ei suuda seda üksinda teha. Peame tegema rohkem tööd kõige rohkem ohustatud riikidega, tugevdades nende toimetulemise võimet. Oluline on rahvusvaheline koostöö ÜRO ja piirkondlike organisatsioonidega.

II. STABIILSUSE SUURENDAMINE EUROOPAS JA VÄLJASPOOL SEDA

Euroopas on stabiilsuse, rahu ja reformide oluliseks edasiviivaks jõuks endiselt laienemine.

Laienemisläbirääkimised Türgiga algasid 2005. aastal ja nüüdseks on avatud mitu läbirääkimispeatükki. Lääne-Balkani riikide puhul on edasiminekuks olnud pidev, kuigi aeglane. Ühinemisläbirääkimised Horvaatiaga on edenenu jõudsalt. Endine Jugoslaavia Makedoonia Vabariik on saanud kandidaatriigiks. Ülejäänud Lääne-Balkani riikidega on sõlmitud stabiliseerimis- ja assotsieerimislepingud. Serbia on jõudnud Euroopa Liiduga suhete süvendamise kõigi tingimuste täitmise lähedale. Euroopa Liit etendab jätkuvalt olulist rolli Bosnias ja Hertsegoviinas, kuid edusammudele vaatamata tuleb kohalikel poliitikutel teha suuremaid jõupingutusi reformide takerdumise ületamiseks.

Kosovos oleme käivitanud Euroopa julgeoleku- ja kaitsepoliitika (EJKP) seni suurima tsiviilmissiooni EULEX ja jätkame Kosovo märkimisväärset majanduslikku toetamist. Kogu piirkonnas on asendamatud koostöö ja heanaaberlikud suhted.

Euroopa Liiduga piirnevate riikide hea valitsemine vastab meie huvidele. 2004. aastal käivitatud Euroopa naabruspoliitika toetab seda protsessi. Idas osalevad naabruspoliitikas kõik osalemiskõlblikud riigid peale Valgevene, kellega toimuvad praegu sellesuunalised kõnelused.

Ukraina puhul oleme jõudnud kaugemale ja läbirääkimised ulatusliku assotsieerimislepingu üle on jõudnud lõpujärku. Peatselt on kavas alustada läbirääkimisi samalaadse lepingu sõlmimiseks Moldova Vabariigiga. Käivitatud on Musta mere sünergia, mis täiendab Euroopa Liidu kahepoolseid poliitikaid selles Euroopa jaoks eriti olulises piirkonnas.

Uueks mureküsimuseks on saanud meie idapoolsete naabrite nn „külmutatud konfliktid”. Gruusias on Abhaasia ja Lõuna-Osseetiaga seotud olukord halvenenud, mis viis Venemaa ja Gruusia vahelise relvakonfliktini 2008. aasta augustis. Euroopa Liit juhtis rahvusvahelist reageeringut, kasutades selleks vahendamist konflikti osaliste vahel, humanitaarabi, tsiviiljärelevalve missiooni ja märkimisväärset rahalist toetust. Meie osalemine jätkub seoses Euroopa Liidu juhtrolliga Genfi protsessis. Hoogustunud on Transnistria konflikti võimalik lahendamine Euroopa Liidu aktiivsel osavõtul 5+2 läbirääkimistel ja Euroopa Liidu piirihaldamise abimissiooni abil.

Euroopa Liidu jaoks äärmiselt olulist ja võimalusterohket Vahemere piirkonda iseloomustavad endiselt sellised keerukad väljakutsed nagu poliitiliste reformide mahajäämus ja ebaseaduslik ränne. Euroopa Liit ja mitmed Vahemereäärsed partnerid, eelkõige Iisrael ja Maroko, teevad tööd kahepoolsete suhete süvendamiseks. Euroopa naabruspoliitika on tugevdanud reforme, mida algselt alustati 1995. aastal Barcelona protsessi raames, kuid piirkondlikud konfliktid koos suureneva radikaliseerumisega jätkavad ebastabiilsuse süvendamist.

Euroopa Liit on etendanud kesksel osal Lähis-Ida probleemi lahendamiseks tehtavates jõupingutustes tema rolli kaudu nelikus, koostöös Iisraeli ja Palestiina omavalitsuse, Araabia Liiga ja muude piirkondlike partneritega. Euroopa Liit osaleb täiel määral Annapolise protsessis, mis näeb ette kahe riigi koosseksisteerimisel põhineva lahenduse, ning annab Palestiina omavalitsusele pidevat rahalist ja eelarvega seotud toetust ning aitab kaasa võimete suurendamisele, sealhulgas kasutades selleks kohapeal õigusvaldkonna, politseitöö ja piirihalduse eksperte. Liibanonis moodustavad liikmesriikide esindajad UNIFILi rahuvalvemissiooni tuumiku. Iraagi puhul on Euroopa Liit toetanud sealset poliitilist protsessi, ülesehitustööd ja õigusriigi rajamist, sealhulgas EUJUST LEX missiooni abil.

Alates 2003. aastast on Iraan põhjustanud kasvavat muret. Iraani tuumaprogrammi on käsitletud mitmes järjestikuses ÜRO Julgeolekunõukogu ja IAEA resolutsioonis. Tuumaenergia sõjalisel otstarbel kasutamise võime väljaarendamine oleks vastuvõetamatuks ohuks Euroopa Liidu julgeolekule. Koostöös USA, Hiina ja Venemaaga on Euroopa Liit on juhtinud kahetasandilist lähenemisviisi, milles on ühendatud dialoog ja kasvavad surveavaldused. Kõrge esindaja on esitanud Iraanile laiaulatusliku pakkumise usalduse ja suhtlemise taastamiseks rahvusvahelise üldsusega. Kui tuumaprogrammi väljatöötamine sellegipoolest jätkub, suureneb vajadus täiendavate meetmete järele, millega toetada ÜRO samme. Samal ajal tuleb meil teha koostööd piirkonna riikidega, sealhulgas Pärsia lahe riikidega, et suurendada piirkondlikku julgeolekut.

Euroopa julgeolekustrateegias tunnistatakse, et Euroopa Liidu julgeolekuhuvid ulatuvad kaugemale tema vahetust naabrusest. Sellega seoses põhjustab erilist muret Afganistan. Euroopa Liidul on pikaajaline stabiilsuse loomise kohustus. Euroopa Liidu liikmesriigid toetavad oluliselt NATO missiooni ning Euroopa Liit osaleb valitsemise ja arengu kõigil tasanditel. Toimub Euroopa Liidu politseimissiooni laiendamine. Nimetatud jõupingutused ei too edu ilma Afganistani igakülgse osaluseta ja toetuseta naaberriikidelt, eelkõige Pakistanilt, kuid samuti Indialt, Kesk-Aasia riikidelt ja Iraanilt. Strateegilise bilansi positiivseks elemendiks ongi viimastel aastatel olnud paranenud väljavaated India ja Pakistani vaheliste heade suhete tekkimiseks.

Julgeoleku ja arengu vaheline seos

Nagu tunnistatakse Euroopa julgeolekustrateegias ja arengupoliitika 2005. aasta konsensususes, ei ole jätkusuutlik areng võimalik ilma rahu ja julgeolekuta ning ilma arenguta ja vaesust kaotamata ei ole võimalik saavutada püsivat rahu. Samuti takistavad arengut rahvatervisega seotud ohud, eelkõige pandeemiad. Võrrandi oluliseks osaks on inimõigused. Paljudes konfliktipiirkondades või konfliktijärgsetes piirkondades tuleb kokku puutuda õõvastava seksuaalse vägivallega, mida kasutatakse relvana ähvarduste ja terrori puhul. Hädavajalik on seksuaalset vägivalda relvakonfliktides käsitleva ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni nr 1820 tõhus rakendamine.

Konfliktid on sageli seotud riigiparaadi nõrkusega. Somaalia-taolised riigid on jäänud nõiaringi, mida iseloomustab riigivalitsemise nõrkus ja korduvad konfliktid. Oleme püüdnud leida väljapääsu sellest nõiaringist nii arenguabi kui ka suurema julgeoleku tagamise meetmete abil. Julgeolekusektori reformil ja desarmeerimisel, demobiliseerimisel ja taasintegreerimisel on oluline osa konfliktijärgses stabiliseerimises ja ülesehitustöös ning need on olnud kesksel kohal meie missioonidel Guinea-Bissaus ja Kongo Demokraatlikus Vabariigis. Suurimat edu on võimalik saavutada partnerluses rahvusvahelise üldsuse ja kohalike sidusrühmadega.

Konfliktide varjatud põhjuseks on sageli loodusvarade hoolimatu kasutamine. Suurenevatele pingetele vee ja tooraine pärast tuleb leida mitmepoolsed lahendused. Selle probleemi lahendamiseks pakkuvad uudset mudelit Kimberley protsess ja mäetööstuse läbipaistvust käsitlev algatus.

Piraatlus

Euroopa julgeolekustrateegias rõhutatakse piraatlust kui organiseeritud kuritegevuse uut mõõdet. Ka see nähtus on riigiparaadi nõrkuse tulemus. Maailmamajandus sõltub kaubavahetuse osas 90 % ulatuses mereteedest. Piraatide tegevus India ookeanil ja Adeni lahel on muutnud selle küsimuse viimastel kuudel pakilisemaks ning on mõjutanud humanitaarabi tarneid Somaaliasse. Piraatide tõrjumiseks Somaalia rannikuvetest on Euroopa Liit on reageerinud, sealhulgas EJKP esimese meremissiooni ATALANTA abil, koos muude asjaomaste riikide ja rahvusvaheliste osalistega, sealhulgas NATOga.

Väike- ja kergrelvad, kobarlaskemoon ja maamiinid

2005. aastal võttis Euroopa Ülemkogu vastu Euroopa Liidu strateegia väike- ja kergrelvade ning nende laskemoona ebaseadusliku hankimise ja salakaubaveo vastaseks võitluseks. Nimetatud strateegia rakendamisel toetab Euroopa Liit ÜRO selle valdkonna tegevuskava. Euroopa Liit jätkab meetmete väljatöötamist võitluseks ebaseaduslike väike- ja kergrelvadega seotud ohtudega.

Euroopa Liit on jõuliselt toetanud rahvusvahelise relvakaubanduslepingu ideed ning on otsustanud toetada sellise lepingu sõlmimiseni viivat protsessi. Euroopa Liit on ka miinitõrjealaste meetmete suurtoetaja. Euroopa Liit on aktiivselt toetanud ja propageerinud jalaväemiinide ülemaailmse keelustamise Ottawa konventsiooni. Oslo konventsioon kobarlaskemoona kohta, mille suhtes lepiti kokku 2008. aasta mais Dublinis, on oluline samm reageerimaks seda liiki laskemoona kasutamisest tingitud humanitaarprobleemidele, mis valmistavad tõsist muret kõigile Euroopa Liidu liikmesriikidele. Järgmiseks oluliseks sammuks oleks seda liiki laskemoona käsitleva protokolliga vastuvõtmine ÜRO raamistikus, kuhu on kaasatud kõik suurriigid.

III. EUROOPA MUUTUVAS MAAILMAS

Selleks et vastata muutuvale julgeolekukeskkonnale, tuleb meil olla tõhusam – seda nii liidu piires, meie naaberriikides kui ka terves maailmas.

A. Tõhusam ja suutlikum Euroopa

Meie võime väljakutsetele vastata on viimase viie aasta jooksul arenenud ja peab veelgi arenema. Meil tuleb tugevdada omaenda sidusust, tagades parema institutsioonilise koordineerimise ja strateegilisema otsuste tegemise. Lissaboni lepingu sätted moodustavad raamistiku selle saavutamiseks.

Uutest konfliktiallikatest tulenevate ohtude varajane ärahoidmine peab olema meie lähenemisviisi keskmeks. Selleks on väga oluline rahu taastamine ja pikaajaline vaesuse vähendamine. Iga olukord nõuab meie instrumentide (sealhulgas poliitiliste, diplomaatiliste, arengu ja humanitaarabiga seotud, kriisidele reageerimise, majandus- ja kaubanduskoostöö ning tsiviil- ja sõjaliste kriiside ohjamise instrumentide) sidusat kasutamist. Samuti tuleks meil laiendada oma võimeid dialoogide pidamise ja vahendustegevuse alal. ELi eriesindajate kaudu avaldub ELi mõju paljudes konfliktipiirkondades. Kodanikuühiskonnal ja valitsustevälistel organisatsioonidel on täita tähtis roll osalejate ja partneritena. Meie valimiste vaatlemise missioonid, mida juhivad Euroopa Parlamendi liikmed, annavad samuti olulise panuse.

Meie ühise välis- ja julgeolekupoliitika lahutamatuks osaks oleva EJKP edust annab tunnistust asjaolu, et meie abi järele on üha suurem nõudlus. Meie Gruusia-missioon on näiteks sellest, mida on ühiselt tegutsedes ja vajaliku poliitilise tahte korral võimalik saavutada. Kuid mida keerulisemad on meie ees seisvad väljakutsed, seda paindlikum tuleb meil olla. Me peame seadma endale võetud kohustused tähtsuse järjekorda, vastavalt vahenditele. Lahingugrupid ja tsiviilreageerimismeeskonnad on parandanud meie võimet kiiresti reageerida.

Asjakohased ja tõhusad käsustruktuurid ja peakorterite võimed on võtmetähtsusega. Tuleb tugevdada meie võimet ühendada tsiviilalaseid ja sõjalisi ekspertteadmisi alates missiooni kontseptsiooni väljatöötamisest selle planeerimise ja rakendamiseni. Selle EJKP aspekti arendamiseks loome me asjakohased haldusstruktuurid, finantsmehhanismid ja süsteemid. Samuti saab parandada koolitust, tuginedes Euroopa Julgeoleku- ja Kaitsekolledžile ning Erasmuse programmist inspireeritud noorte Euroopa ohvitseride vahetusprogrammidele.

Me peab jätkama inimõiguste küsimuste süvalaiendamist kõikidesse selle valdkonna tegevustesse, sealhulgas EJKP missioonidesse, järgides inimkesket lähenemisviisi, mis on kooskõlas inimeste julgeoleku kontseptsiooniga. EL on tunnistanud naiste rolli rahutagamises. Selles kontekstis on oluline naisi, rahu ja julgeolekut käsitleva ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooni 1325 ning lapsi ja relvakonflikte käsitleva resolutsiooni 1612 tõhus rakendamine.

Tsiviilmissioonide puhul peame me suutma koondada koolitatud personali erisuguste oskuste ja ekspertteadmistega, lähetada nad lühikese etteteatamisaja järel kohapeale ja tagada nende kohaoleku missiooni piirkonnas pika aja jooksul. Meil on vaja riikide kontingentide täielikku koostegutsemisvõimet. Selle toetuseks on liikmesriigid kohustunud koostama riiklikud strateegiad, et teha kättesaadavaks eksperdid, keda täiendavad teised missiooni toetuseks lähetatavad töötajad, sealhulgas eelarve ja hangete osas. Tuleks tõhustada varustuse kättesaadavaks tegemise ja hankimise viise, et võimaldada missioonide õigeaegset lähetamist.

Sõjaliste missioonide puhul tuleb meil jätkuvalt tugevdada võimetele suunatud jõupingutusi ning parandada vastastikust koostööd ja kohustuste jagamise korda. Kogemused on osutanud vajadusele teha rohkem, eelkõige selliste võtmetähtsusega võimete osas nagu strateegiline õhustransport, helikopterid, kosmosevarad ja mereseire (nagu on üksikasjalikumalt sätestatud avalduses võimete tugevdamise kohta). Neid jõupingutusi tuleb toetada konkurentsil põhineva ja jõulise Euroopa kaitsetööstusega koos suuremate investeeringutega teadus- ja arendustegevusse. Alates 2004. aastast on seda protsessi edukalt juhtinud Euroopa Kaitseagentuur ja ta peaks seda tööd jätkama.

B. Laiaulatuslikum tegevus meie naaberriikides

Euroopa naabruspoliitika on tugevdanud individuaalseid kahepoolseid suhteid ELiga. Selle protsessi raames tuleb nüüd arendada piirkondlikku integratsiooni.

2008. aasta juulis käivitatud Vahemere Liit on andnud uue poliitilise tõuke selles suunas liikumiseks meie lõunapoolsete partneritega, tuginedes laiaulatuslikule tegevuskavale, mis hõlmab muu hulgas mereohutust, energeetikat, vett ja rännet. Julgeolekuohtude, nagu terrorism, käsitlemisel on selles oluline osa.

Idapartnerlusega nähakse ette oluline muutus suhetes idanaabritega, sealhulgas süvendades märkimisväärselt poliitilisi, majandus- ja kaubandussuhteid. Eesmärk on tugevdada nende riikide jõukust ja stabiilsust ning seega ka ELi julgeolekut. Ettepanekud hõlmavad mitmeid erinevaid kahe- ja mitmepoolseid koostöövaldkondi, sealhulgas energiavarustuse kindlus ja inimeste liikuvus.

Meie naaberriikide püsiv stabiilsus eeldab, et EL koos ÜRO, OSCE, USA ja Venemaaga jätkavad selleks jõupingutuste tegemist. Meie suhted Venemaaga on Gruusia konflikti tagajärjel halvenenud. EL loodab, et Venemaa peab kinni oma lubadusest taastada vajalik usaldus. Meie partnerlus peaks põhinema ühiste väärtuste, eelkõige inimõiguste, demokraatia ja õigusriigi põhimõtte austamisel, turumajanduse põhimõtete järgimisel ning ühistel huvidel ja eesmärkidel.

Peame tegema pidevaid jõupingutusi, et käsitleda konflikte Lõuna-Kaukasuses, Moldova Vabariigis ning konflikti Iisraeli ja Araabia-riikide vahel. Siin, nagu ka mujal, on võtmeküsimuseks Ameerika Ühendriikide täielik kaasamine. Igal juhul eeldab püsiv lahendus kõikide piirkonna osalejate kaasamist. Sellised riigid nagu Türgi, Egiptus, Jordaania, Saudi Araabia ja Katar on mänginud selles piirkonnas üha tähtsamat rolli, mida ei saa aga öelda Iraani kohta. Eelkõige on võimalus teha koostööd Türgiga, sealhulgas tsivilisatsioonide liidu kaudu.

C. Partnerlus tõhusa mitmepoolsuse nimel

Euroopa julgeolekustrateegiaga kutsuti Euroopat üles panustama tõhusamasse mitmepoolsusel põhinevasse korda terves maailmas. Selle eesmärgi nimel oleme alates 2003. aastast tugevdanud oma partnerlusi. Euroopa peamine partner selles ja muudes valdkondades on USA. Koos töötades on EL ja USA osutunud tõeliseks jõuks maailma hüvanguks.

ÜRO on rahvusvahelise süsteemi tipus. Kõik, mis EL on teinud julgeoleku valdkonnas, on olnud seotud ÜRO eesmärkidega. EL teeb tihedat koostööd peamistes kriisipiirkondades, sealhulgas Kosovos, Afganistanis, Kongo Demokraatlikus Vabariigis, Sudaanis/Darfuris, Tšaadis ja Somaalias, ning on tugevdanud institutsioonilisi sidemeid kooskõlas ELi ja ÜRO 2007. aasta ühisdeklaratsiooniga. Me toetame kõiki praegu toimuvat kuutteistkümmet ÜRO rahutagamisoperatsiooni.

EL ja NATO on teinud head koostööd Balkanil ja Afganistanis, isegi kui ametlike suhete osas ei ole edusamme tehtud. Meil tuleb tugevdada seda strateegilist partnerlust, mis teenib meie ühiseid julgeolekuhuvisid, teha paremini operatiivkoostööd, austades samal ajal täielikult iga organisatsiooni sõltumatust otsuste tegemisel, ja jätkata tööd sõjaliste võimete arendamisel. Alates 2003. aastast oleme süvendanud oma suhteid OSCEga, eelkõige Gruusias ja Kosovos.

Oleme märkimisväärselt laiendanud oma suhteid Hiinaga. Sidemed Kanada ja Jaapaniga on tihedad ja pikaajalised. Venemaa on endiselt oluline partner globaalsetes küsimustes. Edasi saab arendada suhteid Indiaga. Suhtlemine teiste partneritega, sealhulgas Brasiilia ja Lõuna-Aafrika Vabariigiga ning Euroopas Norra ja Šveitsiga, on tihenend silmnähtavalt alates 2003. aastast.

EL teeb tihedamat koostööd piirkondlike organisatsioonidega, eelkõige Aafrika Liiduga. Aafrika ja ELi ühisstrateegia kaudu aitame tugevdada Aafrika võimet kriisiohje valdkonnas, sealhulgas valmisolekuvägesid ja varajast hoiatamist. 2007. aastal vastuvõetud strateegia kaudu oleme süvendanud oma sidemeid meie Kesk-Aasia partneritega, olles tugevdanud poliitilist dialoogi ning jätkates tööd selliste küsimustega nagu vesi, energeetika, õigusriigi põhimõte ja julgeolek. Lisaks sellele on EL arendanud dialoogi ASEANiga, näiteks Birmat puudutavates piirkondlikes küsimustes, Lõuna-Aasia Piirkondliku Koostöö Assotsiatsiooniga (SAARC) ja Ladina-Ameerikas. Meie kogemus võimaldab ELil täita konkreetset rolli piirkondliku integratsiooni edendamisel. Peaksime toetama neid, kes püüavad meie tegevust eeskujuks võtta, võttes arvesse nende konkreetset olukorda.

Teise maailmasõja lõpus loodud rahvusvaheline süsteem seisab silmitsi mitmelt poolt tuleva survega. Uuesti on võetud teemaks esindatus rahvusvahelistes institutsioonides. Tuleb parandada legitiimsust ja tulemuslikkust ning muuta otsuste tegemine mitmepoolsetel foorumitel tõhusamaks. See tähendab suuremal määral koos otsustamist ja teiste osalemise suurendamist selles protsessis. Seistes silmitsi ühiste probleemidega, tuleb neile leida ka ühised lahendused.

Põhiprioriteedid on kliimamuutused ja Doha läbirääkimistevooru lõpetamine Maailma Kaubandusorganisatsioonis. EL juhib läbirääkimisi uue rahvusvahelise kokkuleppe sõlmimiseks kliimamuutuste küsimuses ja ta peab kasutama kõiki oma vahendeid, et saavutada 2009. aastal Kopenhaagenis ambitsioonikas tulemus. Peaksime jätkama 2005. aastal alanud ÜRO süsteemi reformi ning säilitama ÜRO Julgeolekunõukogu olulise rolli ning tema esmavastutuse rahvusvahelise rahu ja julgeoleku tagamise eest. Rahvusvahelise Kriminaalkohtu tõhusus peab suurenema koos ELi laiemate jõupingutustega rahvusvahelise õigusemõistmise ja inimõiguste austamise tugevdamiseks. Me peame kohandama Rahvusvahelist Valuutafondi ja teisi finantsinstitutsioone, et need vastaksid tegelikele oludele. G8 tuleks ümber kujundada. Samuti peame jätkama ühiseid jõupingutusi aastatuhande arengueesmärkide saavutamiseks.

Need on piiriüleised küsimused, millel on puutepunkt nii sise- kui välispoliitikaga. Tõepoolest, need küsimused on tõendiks sellest, et 21. sajandil, nagu ei kunagi varem, tähendab suveräänsus vastutust. Austades peamisi inimõigusi, peaks EL edendama 2005. aastal ÜRO maailma tippkohtumisel saavutatud kokkulepet, mille kohaselt on meil ühine vastutus kaitsta inimesi genotsiidi, sõjakuritegude, etnilise puhastamise ja inimsusevastaste kuritegude eest.

Väga oluline on säilitada üldsuse toetus meie üleilmsetele kohustustele. Tänapäeva demokraatlikes ühiskondades, kus poliitika kujundamisel on tähtis roll meedial ja avalikul arvamusel, on rahva toetus väga oluline selleks, et jätkata oma kohustuste täitmist mujal maailmas. Me lähetame politsei- ja kohtusüsteemi eksperte ja sõdureid ebastabiilsetesse piirkondadesse kogu maailmas. Valitsustel, parlamentidel ja ELi institutsioonidel lasub vastutus teavitada, kuidas see aitab kaasa julgeolekule kodus.

Viis aastat tagasi esitati Euroopa Julgeolekustrateegias visioon, kuidas EL saab tegutseda õiglasema, ohutuma ja üksmeelsema maailma nimel. Oleme käinud pika tee selles suunas. Kuid maailma meie ümber on kiires muutumises koos uute ohtude ja jõukeskuste vahetusega. Ehitamiseks turvalist Euroopa paremas maailmas, peame tegema rohkem sündmuste kujundamiseks. Ja me peame seda tegema kohe.